

Eitt sindur um Tausens fólkið

Og um royndirnar at fáa skúla í Sandoyggi

Viggo Dalsgaard skýrir:

Tá ið meginskúlin í Sandoyggi varð vígdur, helt Sámál Petersen, ið tá var mentamálaráðharri røðu, og greiddi frá teim fyrstu royndum, ið menn vistu um, ið gjerdar þevdu verið, at fáa skúla í lag, her á oynni. — Sum Sámál Petersen segði, var fyrsti maður, vit vita hetta royndi Mikkjál Árabó, ella sum hann var skrivaður, Mikkel Andersen Ahræboe, hann var prestur her á Sandoyggi frá 1719 til sín deyð í 1757. Hann var giftur við Elsubu Pedersdatter, dóttur Harra Per, sum var prestur her í Sandoyggi frá 1688 til 1719. Hann var sonur Harra Klæmint.

Mikkjal Árabó var ein sjáldan góður og vælmeinandi maður, hann strevaðist alla sína tíð fyrri at fáa skúlar í lag her á oynni. Hann var maðurin, ið byrjaði at skriva fyrstu kirkjubókina, vit hava her í Sandoyggi, hon er frá 1719, árið sum hann kom. — Sum sagt, fyrri at fáa skúlar í lag, var hann brennandi hugaður. Tvær ferðir royndi hann at fáa skúla í lag. Beint hann var komin fekk hann ein ferðalærara settan, ið skiftivís skuldi halda skúla í øllum byggunum, men vánaliga mundi ganga, lærarin, Jógvan Joensen æt hann, mundi mest at kalla doyggja í raki. Men aftur í 1739 royndi prestur

at fáa skúla í lag. Grund varð avtikin á Sandi, og timbur varð umbiðið úr handlinum til skúlan, og menn vóru farnir í takfær við at byggja grundina, men tá segði handilsforvaltarin, at hann lat einki tilfar, fyrr enn hann antin fekk pening ella trygd fyrri peningin, og Mikkjál prestur ikki megnaði hetta, og fútin Hammershaimb segði, at hann púra einki vildi hava við hetta at gera, so gjørdist einki.

Í røðuni, ið Sámál Petersen helt, tá meginskúlin her á oynni varð vígdur, segði hann, at samtíðis sum teir vóru farnir at fyrireika bygging av skúla á Sandi í 1739, søktu teir eftir lærara. Tá hevði ein maður, sum búði í Skálavík sœkt starvið. Hann dugdi »at læse í bog og skrive og noget at regne«, sum tikið var til. Hesin maður æt Hans Nicolaisen Tausen, men Sámál Petersen segði, at hann hevði ikki havt stundir til at fingið meir at vita um, hvør hesin maður var.

Hesin Hans Nicolaisen Tausen búði í einum húsi, sum æt Skálavík undir Hagabrekku í Skálavík. Hann var sonur ein barðskera í Havn, sum æt Hans Nicolai Tausen. Hann skuldi vera abbason bispin Hans Tausen í Ribe. — Hesin barðskerin gekk burtur á báti sunnan fyrri Skorðarnar, onkustaðni eystan fyrri Borðoyggja í 1705, saman við Viðar-eiðis presti Ferslev.

Hesin barðskersonurin úr Havn, Hans Nicolaisen Tausen, giftist við Súsonnu Laugedatter, dóttur Lauga Clementsen undir Skarði á Sandi. Tey giftust í 1727, og búsettust í Skálavík undir Hagabrekku í Skálavík. Tá at tey búsettust her í Skálavík, hevur óivað verið tí, at tey eru setst á jørð, sum tey hava arvað eftir Lauga Clementsen, hann var jú sonur til Harra Klæmint. Men meðan hesin Hans Nicolaisen Tausen var á miðjum aldri, er hann ikki at finna her í Skálavík. Hetta kemur av tí, at tá búði hann í Havn, í húsunum á Mýruni, tey húsini eru til enn, Fornminnisavnið eigur tey nú. Hann búði eini tíggju á í Havn, tá var hann sýslumaður fyrri Streymoyar sýslu. Seinri kom hann aftur til Skálavíkar at búgva.

Sum eg segði seinast eg skrivaði, at tá Rakul í Skála, ið var ein av dætrum Harra Klæmints doyði barnleys, gjørdist øll slektin eftir Harra Klæmint arvingar hennara. Á hesum arvabrævi ið er skrivað 3. februar 1744, standa Lauga Clemendsen

og tey, ið eftir hann eru eisini. Lauga Clemendsen fór til gravar 25. januar 1730. — Tey eru:

Lauga Clemendsen, død, efterladt sig 2 døtre:

a) Susanna Lavedatter, død, for-dum gift med Hans Nicolai Tausen, efterlevende børn ere 4 sønner og 2 døtre:

I. Joen Olesen, værende hos Trond Olufsen i Skaalevig,

II. Augustinus Hansen, værende hos Daniel Christiansen, Højvig,

III. Peder Lave Hansen, værende hos Faderen Hans Tausen, Skaalevig,

IV. Nicolai Hansen, værende hos Hendrik Zachariasen, Skaalevig,

V. Malena Hansdatter, værende hos Anthonius Blasiuse, Skaalevig.

b) Ellen Lavedatter, gift med Morten Tormandsen, Frodebo.

Tá at tann fyrsti sonurin eitur Joen Olsen, kemur av tí, at Súsonna átti hann sum leysingabarn, áðrenn hon giftist, men hvør faðirin var, veit eg ikki. — Augustinus og Peder Lave Hansen búsettust báðir í Havn, og Lava navnið er, í hvussu er Lava-fólkið frá Peder Lava Hansen. Men her er tað merkiliga hent, at persónnavnið Lave er vorðið til staðar-

navnið á Lava. Men til fyrri stuttum og kanska enn, hava tey Tausen sum millumnavn í ættini. — Tann fjórði sonurin mundi búsetast her í Skálavík, hann giftist 12. november við eini Catrina Jacobsdatter. Tey bæði áttu fleiri børn. — Malena Hansdatter, ið stendur sum nr. V. giftist suður til Hovs. Frá henni eru Tausens fólkið ella navnið í Hovi komið, tó tað er frá kvinnusiðuni.

Eg kann skoyta uppi, at Nicolai Hansen, ið búsettist her í Skálavík, átti ein son, sum æt Antinis, tað mundi vera hann, ið bygdi Húsið í Skumputoft fyrst. Ein dóttir giftist til Dals við gamla Læarsi. Ein dóttur æt Rakul, men hvar hon fór havi eg ikki funnið enn. Hesin Nicolai Hansen, hevur viðhvørt verið nevndur Tausar, tí, ein dóttir hansara var nevnd Tausars Marjun.

Hon giftist á Oyrina í Skálavík. Eg haldi hon var omma til tey gitnu systkini Marjuna í Nýggjubúðini og gamla Jógvan á Oyri, tann tiltikna skurðlæknar. Fleiri av teimum ævintýrum doktor Jakobsen samlaði vóru frá Marjuni í Nýggjubúðini.

31/1-84

Viggo Dalsgaard

Tørvar tygum fóður

Vit hava fyrsta floks graspillar.

Pf. Føroysk Saltsøla,
tlf. 11295